

Sygn. akt II Ca 622/13

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jerzy Dydo

Sędziowie: SO Aleksandra Żurawska

SO Alicja Chrzan

Protokolant: Agnieszka Ingram

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2013r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku **Banku (...) S.A. we W.**

przy udziale **Z. K., G. S., I. S., Ł. S., T. S. (1), T. S. (2) i W. S.**

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestniczki Z. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kłodzku

z dnia 21 maja 2013 r., sygn. akt I Ns 1707/12

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego

rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kłodzku.

Sygn. akt II Ca 622/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 maja 2013r Sąd Rejonowy w Kłodzku stwierdził, że spadek po K. S.zmarłym 15 maja 2009 r we W., ostatnio zamieszkałym w B., na podstawie ustawy nabyła siostrzenica Z. K.- całości wraz z dobrodziejstwem inwentarza.

Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych:

Spadkodawca K. S.zmarł w dniu 15.05.2009r. we W., ostatnio stale mieszkał w B.. Zmarł jako bezdzietny kawaler. Pozostawił po sobie rodziców T.i W. S., oraz rodzeństwo: siostrę I.i braci T., G.oraz Ł.. Wszyscy odrzucili spadek, składając oświadczenia przed notariuszem w dniu 19.10.2009r. Siostra spadkodawcy I. S.ma córkę Z. K., urodzoną w dniu (...) Bracia T.i Ł.nie mają dzieci. Brat G. S.nie miał dzieci w chwili otwarcia spadku i składania oświadczenia o odrzuceniu spadku. Spadkodawca nie pozostawił testamentu.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 922 § 1 kc, prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób, stosownie do przepisów księgi IV kodeksu cywilnego. Przepis ten oddaje istotę dziedziczenia, statuuje on bowiem zasadę sukcesji uniwersalnej, wyrażającej się we wstąpieniu spadkobierców w ogół należących do spadku cywilnych praw i obowiązków majątkowych. Otwarcie spadku następuje zawsze w chwili śmierci osoby fizycznej, z tą też chwilą spadkobierca nabywa spadek. Z chwilą otwarcia spadku określone prawa i obowiązki wchodzi do majątku spadkobierców (art. 925 k.c.), stając się prawami i obowiązkami tych osób.

W myśl przepisu art. 926 § 1 kc, powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 2).

W stosunku do spadku po K. S., który nie zostawił testamentu, dziedziczenie nastąpiło na podstawie ustawy, zgodnie z przepisami art. 932 kc.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015§1 k.c.). Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Ustalony w art. 1015 § 1 k.c. termin do złożenia oświadczenia woli ma charakter terminu zawitego z zakresu prawa materialnego, a uprawnienie spadkobiercy wygasa wraz z jego upływem. W niniejszej sprawie uczestnicy postępowania T. S. (1), W. S. (rodzice spadkodawcy), I. S., Ł. S., G. S. i T. S. (2) (rodzeństwo spadkodawcy) złożyli w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, w wymaganej formie.

Zgodnie z art. 1020 kc, spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Zgodnie zaś z art. 932 § 5 kc, jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępny. Spośród rodzeństwa spadkodawcy, które odrzuciło spadek, a więc traktowane jest, jakby nie dożyło otwarcia spadku, tylko uczestniczka I. S. miała, w chwili otwarcia spadku córkę, tj. małoletnią Z. K. (w imieniu której przedstawiciel ustawy nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku). Uczestniczka Z. K. (reprezentowana w niniejszej sprawie przez matkę I. S.) jest jedynym spadkobiercą ustawowym, wymienionym w art. 932 kc, który nie został wyłączony od dziedziczenia.

Brak oświadczenia spadkobiercy o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku w terminie wymienionym w art. 1015 § 1 kc, co do zasady, jednoznaczny jest z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych (jak w przypadku małoletniej Z. K.), brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza, tj. z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadku (§ 2).

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła uczestniczka Z. K., w której imieniu działał ojciec J. K.. Zarzucił on, że nie wiedział o toczącym się postępowaniu i o tym, że córka jego odziedziczy spadek po K. S.. Stwierdził, że dla niego jako przedstawiciela ustawowego małoletniej uczestniczki termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku zaczął biec dopiero od chwili, kiedy dowiedział się o sprawie dotyczącej spadku po K. S.. Podniósł ponadto, że ma prawo decydować o takiej istotnej sprawie dziecka, jaką niewątpliwie jest „dziedziczenie długów wujka”.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja podlegała uwzględnieniu, jednakże z innych nieco względów, niż te które wskazała skarżąca. Okoliczności, o których mowa poniżej, jako stanowiące naruszenie prawa materialnego, musiały być wzięte pod uwagę z urzędu przez Sąd II instancji. Z akt niniejszej sprawy wynika, że małoletnia uczestniczka Z. K. była w przedmiotowym postępowaniu reprezentowana przez matkę I. S.. Na rozprawie w dniu 21 maja 2013r / k. 49- verte/ przedstawicielka ustawowa dziecka składając zapewnienie spadkowe, stwierdziła, że nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córki, gdyż skoro sama takowe oświadczenie złożyła, to była przekonana, iż automatycznie jej dziecko również spadek odrzuciło. Z kolei z oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego przez I. S. i przez pozostałych spadkobierców

mających dziedziczyć w pierwszej kolejności z dnia 19.10.2009r / k. 31-32 / wynika, że oprócz osób składających oświadczenie nie ma innych spadkobierców po K. S., choć w rzeczywistości było inaczej. Okoliczności te- w ocenie Sądu Okręgowego- mogą świadczyć o tym, iż przedstawicielka ustawowa małoletniej uczestniczki nie składając w jej imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku była w błędzie. Pomimo takiego stanu rzeczy Sąd Rejonowy kwestii tej w żaden sposób nie zbadał, oraz nie pouczył I. S.działającej w sprawie bez udziału profesjonalnego pełnomocnika, o możliwości uchylenia się od skutków prawnych jej bezczynności. Obowiązek aktywności Sądu w przedmiotowej sprawie wynika z jej charakteru, gdyż zgodnie z art. 670 kpc sąd spadku z urzędu bada kto jest spadkobiercą, zaś oczywistym jest, że kwestia zasadności uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku ma istotny wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców po K. S.. Z tych też względów Sąd Okręgowy uznał, iż nie wyjaśniając powyższych okoliczności Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, co z kolei skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego orzeczenia do ponownego rozpoznania- art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Rozpatrując ponownie niniejszą sprawę Sąd I instancji ustali czy przedstawicielka ustawowa uczestniczki Z. K.chce uchylić się od skutków prawnych zaniechania złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córki / z jej stanowiska oraz z treści apelacji wniesionej przez ojca w imieniu dziecka można wywnioskować, że właśnie taka jest ich wola / ,jeśli tak, to następnie zbada zasadność takiego uchylenia pod kątem art. 1019 kc i wyda stosowne postanowienie wstępne w tejże kwestii w trybie art. 1019 § 3 kc / patrz: postanowienie SN z dnia 18.03.2010r, V CSK 337/09, LEX nr 677786 / , mając oczywiście na uwadze, że kwestia ewentualnego odrzucenia spadku przez osobę małoletnią wymaga zgody sądu opiekuńczego / art. 101 § 3 krio/. W dalszej zaś kolejności w zależności od wyników postępowania, ustali krąg spadkobierców po zmarłym K. S., wzywając do udziału w sprawie kolejnych spadkobierców, jeśli taka konieczność zaistnieje.

Odnosząc się wreszcie na koniec do zarzutów apelacji, należy stwierdzić, że większość z nich nie jest zasadna. Zgodnie z art. 98 § 1 krio jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Stąd też chybione jest twierdzenie apelacji, że Sąd Rejonowy miał obowiązek zawiadamiać o niniejszej sprawie ojca uczestniczki, skoro była ona reprezentowana przez matkę. Nie ma również podstaw, by w przedmiotowej sprawie Z. K. reprezentował kurator. Wbrew zarzutom apelacji pomiędzy rodzicami nie zachodzi żadna „kolizja interesów”, gdyż ze stanowiska matki dziecka wynika, że niezłożenie przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córki było wynikiem jej niewiedzy. Ponadto o samej możliwości odrzucenia spadku przez małoletnią musi zadecydować sąd opiekuńczy- art. 101 § 3 krio. W końcu nie można uznać, by wobec ojca uczestniczki Z. K. termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córki rozpoczął bieg w chwili dowiedzenia się o przedmiotowym postępowaniu. Jak to już wyżej wskazano matka dziecka mogła działać samodzielnie jako jego przedstawiciel ustawowy, skoro więc ona wiedziała, iż z racji odrzucenia spadku we własnym imieniu, utraciła tytuł do dziedziczenia, od tej chwili rozpoczął swój bieg termin 6- miesięczny do odrzucenia spadku przez Z. K.- art. 1015 § 1 kc.